

Józef Dzikowski

Skarb monet z początku XIX w. ze wsi Bruss w powiecie jędrzejowskim

Rocznik Muzeum Narodowego w Kielcach 10, 311-322

1977

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JÓZEF DZIKOWSKI

SKARB MONET Z POCZĄTKU XIX W. ZE WSI BRUSS W POWIECIE JĘDRZEJOWSKIM

Irena Śmigiel, mieszkanka wsi Bruss w powiecie jędrzejowskim, przekazała w dniu 20 czerwca 1973 r. do Muzeum Świętokrzyskiego w Kielcach skarb monet, który znaleziony został kilka dni wcześniej na terenie ogródka należącego do ofiarodawczyni. Przekazując skarb, wyjaśniła, że głębokość zalegania monet w ziemi wynosiła około 0,5 m, przy czym nie stwierdzono śladów naczynia względnie innego opakowania, w którym mogły być złożone monety. Oświadczyła również, że skarb przekazuje w całości.

Z powyższych wyjaśnień przypuszczać należy, że monety musiały być opakowane w materiał nietrwały, który uległ całkowitemu zniszczeniu w ziemi. Stan zachowania monet poza nielicznymi wyjątkami jest bardzo dobry. W skład skarbu wchodzi 251 monet miedzianych i 11 monet srebrnych. Łącznie skarb zawiera 262 monety, ich waga wynosi po oczyszczeniu 1793 g. Najstarsza w zespole moneta pochodzi z roku 1760, najmłodsze pochodzą z roku 1802. Monety pochodzą głównie z mennic austriackich, wyjątek stanowi grosz pruski bity dla ziem polskich w zaborze pruskim.

Chronologicznie monety obejmują panowanie w Austrii Marii Teresy (1740—1780), Józefa II (1780—1790) i Franciszka II (1792—1804).

W skład skarbu wchodzi:

- grosze z roku 1794 bite przez rząd austriacki w czasie insurekcji kociuszkowskiej dla wojsk austriackich stacjonujących na ziemiach polskich. Monety te na Węgrzech emitowała mennica w Schmöllnitz (Smólnik).
 - Grosze pod nazwą Prus Południowych z roku 1797 (znak B), które bite były w latach 1796—1798 dla ziem polskich w zaborze pruskim. Emitowały je mennice: wrocławska (B), królewiecka (E) i berlińska (A).
 - Moneta bita dla terenów węgierskich, tzw. „poltura”, z roku 1765 bita w mennicy Kremnitz (Kremnica).
 - grosze bite dla terenów czeskich z lat 1760, 1761 i 1782.
 - Grosz Siedmiogrodu (Transylwania) z roku 1764.
- Pozostałe monety stanowią pospolitą produkcję mennic austriackich, to jest:
- półkrajcarówki z roku 1781,
 - jednokrajcarówki z lat 1762, 1780, 1781, 1782, 1790 i 1800,
 - trzykrajcarówki z roku 1800,
 - sześciokrajcarówki z roku 1800,
 - siedmiokrajcarówki srebrne z roku 1802, które są przebitkami monet dwunastokrajcarowych z roku 1795.

Szczegółowy opis monet umieszczony jest w inwentarzu skarbu, który kończy niniejsze opracowanie.

Ponieważ w zespole nie występują monety bite po roku 1802, a stan zachowania monet bitych w roku 1800 i 1802 nie wykazuje śladów obiegu, należy sądzić, że skarb ukryty został w ziemi w roku 1802 lub wkrótce po nim. Ponadto wskazuje na to fakt, że monety miedziane Franciszka II bite były jeszcze z datą 1802 i 1803, a tych w skarbie nie stwierdzono. Podkreślić również należy, że w pierwszych latach XIX w. w Austrii zaszło szereg istotnych zmian mających związek z burzliwą sytuacją polityczną panującą w całej Europie. Między innymi w roku 1804 podczas wojen przeciwko Francji i Napoleonowi Franciszek II przyjął tytuł cesarza Austrii jako Franciszek I, a w roku 1806 zrzekł się godności cesarza rzymsko-niemieckiego, którą utrzymywali Habsburgowie od 1438 roku. Złożona sytuacja w kraju przyczyniła się do tego, że kolejne emisje monet austriackich w innych odmianach od znajdujących się w skarbie wchodziły do obiegu dopiero w latach 1812 i 1816. W międzyczasie tereny, na których znajdowała się wieś Bruss w roku 1809, włączone zostały do Księstwa Warszawskiego, które w latach 1810—1815 emitowało i miało w obiegu własną monetę.

Austria ówczesna była krajem wielonarodowościowym, w skład państwa między innymi od roku 1526 włączone były Czechy i część Węgier, które w całości włączono w roku 1699. W latach 1792 i 1795, to jest w czasie I i III rozbioru Polski, Austria zagarnęła ziemie polskie leżące pomiędzy Bugiem, Wisłą i Pilicą z Krakowem i Kielcami włącznie.

Układ monetarny Austrii, z uwagi na bicie monet w poszczególnych prowincjach, księstwach i w szeregu miast, był dość skomplikowany, niemniej jednak od roku 1753 do roku 1857 utrzymywał się w następującym układzie¹:

- Monety austriackie: 8 halerzy = 4 fenigi = 1 krajcar
 120 krajcarów = 2 guldeny = 1 talar
 2 talary = 1 dukat.
- Monety węgierskie: 5 dinarów = 2 poltury = 3 krajcary
 60 krajcarów = 1 forint
 2 forinty = 1 talar.
- Monety czeskie: 1 grosz = 3 fenigi
 2 grosze = 1,5 krajcara.
- Monety Siedmiogrodu 1 grosz = 3 fenigi
 (Transylwania) 2 grosze = 1 poltura = 1,5 krajcara.

Oderwana w pierwszym rozbiorze część południowa Polski, włączona do Austrii, otrzymała nazwę „Królestwa Galicji i Lodomerii z Księstwem Oświęcimskim i Zatorskim”². Austria dla tych terenów biła monety na wzór stopy menniszej Stanisława Augusta³. W związku z tym grosze występujące w skarbie

¹ Dane dotyczące systemu monetarnego przyjęto wg W. D. Craiga *Coins of the World 1750—1850*. W opracowaniu ustosunkowano się tylko do prowincji, których monety występują w skarbie.

² Nazwy pochodzą od Halicza (Galicja) i Włodzimierza (Lodomeria). Pretensje swe do tych ziem Austria wywodziła z racji roszczeń węgierskich do Księstwa Halicko-Włodzimierskiego.

³ W roku 1774 wybito szelągi miedziane, w latach 1775—77 jedno- i dwuzłotówki srebrne, w roku 1794 grosze i trojaki miedziane oraz w bardzo niewielkiej ilości szóstaki, które traktowane są jako monety próbne.

Ryc. 1

Av.

Rv.

1

Ryc. 2

Av.

Rv.

3

Ryc. 3

Av.

Rv.

7

Ryc. 1. Bruss, pow. jędrzejowski. Monety ze skarbu

Ryc. 4

Av.

14

Rv.

Ryc. 5

Av.

22

Rv.

Ryc. 6

Av.

23

Rv.

Ryc. 7

Av.

Rv.

28

Ryc. 8

Av.

Rv.

34

Ryc. 9

Av.

Rv.

36

Ryc. 3. Bruss, pow. jędrzejowski. Monety ze skarbu

bite dla ziem polskich liczone po kursie 2 grosze = 1 krajcar. Ludność polska bardzo niechętnie przyswajała sobie monetę zaborcy. W związku z tym w obiegu długo utrzymywała się moneta przedrozbiorowa, monetę austriacką w konieczności przeliczano według dawnego systemu licząc 15 krajcarów za 1 złoty.

Biorąc pod uwagę powyższe dane, wartość nominalna monet wchodzących w skład skarbu około roku 1800 wynosiła:

Grosze austriackie dla ziem polskich	szt.	4 = 2 krajcary
Grosze pruskie dla ziem polskich	szt.	1 = pół krajcara
Poltura węgierska	szt.	1 = półtora krajcara
Grosze czeskie	szt.	4 = 3 krajcary
Grosz Siedmiogrodu	szt.	1 = $\frac{3}{4}$ krajcara
Półkrajcarówki	szt.	3 = półtora krajcara
Jednokrajcarówki	szt.	147 = 147 krajcarów
Trzykrajcarówki	szt.	64 = 192 krajcary
Sześciokrajcarówki	szt.	26 = 156 krajcarów
Siedmiokrajcarówki	szt.	11 = 77 krajcarów

Razem 262 sztuki o wartości ok. 582 krajcary

Suma ta w rozliczeniu polskim przyjętym na terenie Galicji wynosiła 1164 grosze, czyli 77 złp i 9 groszy.

Co można było kupić za powyższą sumę w latach 1800—1802? Ceny przeciętne w tym okresie kształtowały się następująco ⁴:

Wyszczególnienie	Jedn. miary	Ceny wg jednostek monetarnych		
		Austria krajcary	Polska	
			grosze	złote
Pszonica	korzec ⁵	477	957	31 gr 27
Żyto	„	350	699	23 gr 9
Ziemniaki	„	53	105	3 gr 15
Kapusta	kopa	27	54	1 gr 24
Kasza jaglana	miarka	74	146	4 gr 26
Kasza jęczmienna	„	27	54	1 gr 24
Kasza tatarszana	„	39	78	2 gr 18
Chleb żytni	funt	3	6	gr 6
Masło	„	22	44	1 gr 14
Jaja	kopa	47	93	3 gr 3
Wołowina	funt	7	14	gr 14
Cielęcina	„	9	18	1 gr 3
Wieprzowina	„	10	20	1 gr 5

⁴ Ceny z lat 1802—1807 oraz jednostki metrologiczne tego okresu przyjęto wg danych uzyskanych od mgra inż. Tadeusza Kałkowskiego, któremu za uprzejmą pomoc w tym zakresie składam serdeczne podziękowanie.

⁵ Korzec = 16 miarek = ok. 128 kwart = ok. 125 l.

1 miarka = ok. 8 kwart = ok. 8 l.

1 funt = 32 łuty = ok. 40 dag.

1 łut = ok. 12,5 g.

Dane powyższe pozwalają ocenić, że wartość skarbu w czasie, kiedy został on ukryty w ziemi, nie była zbyt duża. Skarb najprawdopodobniej należał do niezbyt zamożnego właściciela, który swe stosunkowo skromne oszczędności ukrył w ziemi i z przyczyn niewiadomych nigdy ich nie wydobył. Monety przeleżały nie naruszone w ziemi około 170 lat do chwili przypadkowego ich znalezienia.

INWENTARZ SKARBU ⁶

1. GROSZE Z 1794 r. (4 szt.) bite w zaborze austriackim dla ziem polskich
 Av. Dwugłowy orzeł austriacki, pod nim skrzyżowane sztandary. U góry w otoku napis: MONET. AER. EXERCIT. CAES. REG.
 Rv. Napis w trójwierszu: I/GROSSUS POL./1794. Niżej dwie skrzyżowane gałązki, palmy i laury.
 Średnica 21,8 mm (monety bite tylko z datą 1794 r.)
 Waga monet: 3,200 g; 3,210 g; 3,800 g; 4,250 g
2. GROSZ Z 1797 R. (1 szt.) bity w zaborze pruskim dla ziem polskich
 Av. Popiersie zwrócone w prawo. W otoku napis: FRIDERICUS WILHELM BORUSS REX.
 Rv. W owalnej tarczy orzeł pruski, tarcza otoczona wieńcem laurowym, nad tarczą korona. U dołu litera B, znak mennicy wrocławskiej. W otoku napis: I GROSSUS BORUSS MERIDIONAL 1797.
 Średnica 21,8 mm (monety bite w latach 1796—1798) 3,500 g
3. POLTURA Z 1765 R. bita dla Węgier (1 szt.)
 Av. Madonna z dzieciątkiem otoczona promieniami, u stóp półksiężyc, poniżej napis: POLTURA. Po stronie prawej i lewej rozdzielone wizerunkiem w trójwierszu litery: P-H (17-65) K-M.
 Rv. Popiersie cesarzowej zwrócone w prawo, w otoku napis: M. THERES. D.G.R. I.G.E. HU.BO.REG.
 Średnica 30,6 mm (typ monet bitych w latach 1763—1765) 16,520 g
4. GROSZ Z 1760 R. bity dla Czech (1 szt.)
 Av. Nieregularny wieniec z dwóch stylizowanych gałązek. W środku w trzech wierszach napis: EIN(GRESCHEL) 1760.
 Rv. Trzy owalne tarcze herbowe, zestawione dośrodkowo, obramowane stylizowanym ornamentem. Nad tarczami mitra książęca (ikonografia herbów nieczytelna, moneta wytarta).
 Średnica 23,5 mm (monety bite w latach 1759—1768) 7,800 g
5. Moneta jak wyżej, ale rok 1761 (1 szt.)
 Średnica 23,0 mm 7,600 g
6. Moneta jak wyżej, rok nieczytelny, powierzchnia wytarta (1 szt.)
 Średnica 23,8 mm 8,150 g
7. GROSZ Z 1782 R. bity dla Czech (1 szt.)
 Av. Wieniec złożony z czterech drobnolistnych gałązek, u góry i dołu roz-

⁶ Lata emisji dla monet austriackich przyjęto wg W. D. Craiga, op. cit., dla monet bitych dla ziem polskich wg K. Plage *Monety bite dla prowincji polskich przez Austrię i Prusy*.

- dzielony różyczkami. W środku napis w czterech wierszach: EIN (GROESCHL)1782. U dołu litera A, znak mennicy wiedeńskiej.
- Rv. Ukoronowana trójpolowa tarcza herbowa, w górnym (dużym) polu Lew Czeski. W dwóch przylegających do siebie polach dolnych po jednym orle. Orły stylistycznie różne.
- Średnica 22,6 mm (monety bite w latach 1781—1782) 5,050 g
8. GROSZ SIEDMIOGRODU Z 1764 R. (1 szt.)
- Av. Stylizowane obramowanie w formie nieregularnego koła, w środku napis w trzech wierszach: EIN(GRESCHL) 1764.
- Rv. W ozdobnym kartuszu zwieńczonym mitrą książęcą herb Siedmiogrodu.
- Średnica 23,2 mm (monety bite w latach 1763—1765) 7,060 g
9. KRAJCAR Z 1762 R. (1 szt.)
- Av. Stylizowany kartusz, w środku napis w trzech wierszach: EIN(KREUTZER) 1762. Poniżej literka K, znak mennicy kremnickiej (Kremnitz)
- Rv. Popiersie zwrócone w prawo, w otoku napis: M. THERES.D.G.R.J.G.H. B.R.A.AUST.
- Średnica 26 mm (monety bite w latach 1760—1765) 11,780 g
10. KRAJCAR Z 1780 R. (1 szt.)
- Av. Otwarty u góry wieniec z gałązki palmy i laury, gałązki u dołu związane kokardą. W środku wieńca napis: EIN(KREUTZER) 1780. Poniżej literka S, znak mennicy w Smolniku.
- Rv. Popiersie zwrócone w prawo, w otoku napis: M.THERESIA.D.G.R.J.HU. BO.R.A.A.
- Średnica 25 mm (moneta bita tylko w roku 1880) 7,950 g
11. Moneta jak wyżej (1 szt.)
- Av. pod trójwierszem literka K, znak mennicy kremnickiej.
- Średnica 25 mm 7,420 g
12. Moneta jak wyżej (1 szt.)
- Av. pod trójwierszem brak znaku menniczego.
- Średnica 25,3 mm 7,350 g
13. PÓŁ KRAJCARA (1 szt.)
- Av. Ozdobny kartusz, w środku słabo czytelny napis: $\frac{1}{2}$ (KREUTZER) (data nieczytelna, moneta wytarta).
- Rv. Popiersie zwrócone w prawo, w otoku napis: IOS.II.D.G.R.I.S.A. GER. IER.REX.
- Średnica 20,8 mm (monety bite w latach 1772—1779) 4,580 g
14. PÓŁ KRAJCARA Z 1781 R. (2 szt.)
- Av. Otwarty u góry wieniec z gałązki palmy i lauru, związany u dołu kokardą. W środku napis w trójwierszu: $\frac{1}{2}$ (KREUTZER) 1781. Na dole literka S, znak mennicy w Smolniku.
- Rv. Popiersie zwrócone w prawo, w otoku napis: IOS.II.D.G.R.I.S.A.GE.HV. BO.REX.A.A.
- Średnica 21,2 mm (monety bite w latach 1780—1790) 3,700 g; 3,720 g
15. KRAJCAR Z 1780 R. (1 szt.)
- Av. Jak poz. 10. Pod trójwierszem literka W, znak mennicy wiedeńskiej.
- Rv. Popiersie zwrócone w prawo, w otoku napis: IOSEPHUS II.D.G.R.I.S.A. GER. IER.R.
- Średnica 25,4 mm (monety bite w latach 1780—1790) 7,120 g

16. KRAJCAR Z 1781 R. (1 szt.)
 Av. Jak wyżej. Pod trójwierzszem literka B, znak mennicy kremnickiej.
 Rv. Popiersie zwrócone w prawo, w otoku napis: IOS.II.D.G.R.I.S.A. GE.
 HU. BO. REX. A.A.
 Średnica 25 mm (monety bite w latach 1880—1890) 7,700 g
17. Moneta jak wyżej (1 szt.)
 Av. pod trójwierzszem literka A, znak mennicy wiedeńskiej.
 Średnica 23,9 mm 7,010 g
18. Moneta jak wyżej (2 szt.)
 Av. Pod trójwierzszem literka S, znak mennicy w Smolniku.
 Średnica 24 mm 7,350 g; 7,320 g
19. KRAJCARÓWKI Z 1782 R. (3 szt.)
 Av. Jak wyżej. Pod trójwierzszem litera B, znak mennicy kremnickiej.
 Średnica 23,4 mm 7,600 g; 8,030 g; 7,750 g
20. KRAJCARÓWKI Z 1790 R. (16 szt.)
 Av. Jak wyżej. Pod trójwierzszem literka S, znak mennicy w Smolniku.
 Średnica 24 mm waga przeciętna 7,650 g
21. Moneta jak wyżej (4 szt.)
 Av. Pod trójwierzszem literka A, znak mennicy wiedeńskiej.
 Średnica 23 mm 7,720 g; 7,960 g; 6,800 g; 7,850 g
22. Moneta jak wyżej (1 szt.) ryc. 5
 Av. Bez znaku menniczego 8,150 g
23. KRAJCARÓWKI Z 1800 R. (92 szt.) ryc. 6
 Av. Ukoronowany dwugłowy orzeł austriacki. Na piersi orła w owalu cyfra
 1. Po bokach orła data 18—00.
 Rv. Popiersie zwrócone w prawo, w otoku napis: FRANC. II. D.G.R.I. SA.
 GE. HV. BO. REX. A.A. Pod popiersiem literka S, znak mennicy
 w Smolniku.
 Średnica 24 mm (monety bite tylko z datą 1800) średnio 4,340 g
24. Moneta jak wyżej (11 szt.)
 Rv. Pod popiersiem literka A, znak mennicy wiedeńskiej.
 średnio 4,500 g
25. Moneta jak wyżej (1 szt.)
 Rv. Pod popiersiem literka C, znak mennicy w Pradze. 3,550 g
26. Moneta jak wyżej (4 szt.)
 Rv. Pod popiersiem literka B, znak mennicy kremnickiej.
 4,600 g; 4,200 g; 4,050 g; 4,400 g
27. Moneta jak wyżej (6 szt.)
 Rv. Znaki mennicze nieczytelne.
 3,300 g; 3,200 g; 3,000 g; 3,450 g; 3,900 g; 3,750 g
28. TRZYKRAJCARÓWKI Z 1800 R. (51 szt.) ryc. 7
 Av. Ukoronowany dwugłowy orzeł austriacki. Na piersi orła w owalu cyfra
 3. Po bokach orła data 18—00.
 Rv. Popiersie zwrócone w prawo, w otoku napis: FRANC. II.D.G.R.I. SA.
 GE. HV. BO. REX. A.A. Pod popiersiem literka S, znak mennicy
 w Smolniku.
 Średnica 29 mm (monety bite w latach 1799—1803) średnio 8,940 g
29. Moneta jak wyżej (8 szt.)
 Rv. Pod popiersiem literka B, znak mennicy kremnickiej. średnio 8,680 g

30. Moneta jak wyżej (1 szt.)
Rv. Pod popiersiem literka C, znak mennicy w Pradze 8,550 g
31. Moneta jak wyżej (4 szt.)
Rv. Znaki mennicze nieczytelne, monety wytarte.
9,200 g; 7,650 g; 8,750 g; 9,025 g
32. SZĘŚCIOKRAJCARÓWKI Z 1800 R. (14 szt.)
Av. Ukoronowany dwugłowy orzeł austriacki. Na piersi orła w owalu cyfra 6. Po bokach orła data 18—00.
Rv. Popiersie zwrócone w prawo, w otoku napis: FRANC. II.D.G.R.I. SA. GE. HV. BO. REX. A.A. Pod popiersiem literka S, znak mennicy w Smolniku.
Średnica 32,3 mm (monety bite w latach 1800—1803) średnio 13,520 g
33. Moneta jak wyżej (10 szt.)
Rv. Pod popiersiem literka B, znak mennicy kremnickiej.
średnio 12,945 g
34. Moneta jak wyżej (1 szt.) ryc. 8
34. Moneta jak wyżej (1 szt.) ryc. 8.
Rv. Pod popiersiem literka A, znak mennicy wiedeńskiej. 13,340 g
35. Moneta jak wyżej (1 szt.)
Rv. Znak menniczy nieczytelny. 10,820 g
36. SIEDMIOKRAJCARÓWKI Z 1802 R. (8 szt.)⁷
Av. W kwadratowym polu cyfra 7, niżej skrzyżowane dwie gałązki, lauru i palmy. Pod gałązkami data 1802, niżej literka B, znak mennicy kremnickiej. Zewnętrzne boki kwadratu ozdobione ornamentem wolutowym.
Rv. W kwadracie ukoronowany dwugłowy orzeł austriacki, po bokach orła cyfry V—II. W otoku napis przedzielony narożami kwadratu: FRANC. II/D.G.R. IMP./SA. G.E. HV./B. REX. A.A.
Średnica 26,5 mm (monety bite tylko w 1802 roku).
4,420 g; 4,340 g; 4,750 g; 4,400; g; 4,300 g; 4,720 g; 4,025 g; 4,320 g
37. Moneta jak wyżej (1 szt.)
Av. Pod datą literka A, znak mennicy wiedeńskiej. 4,450 g
38. Moneta jak wyżej (2 szt.)
Av. Pod datą literka C, znak mennicy w Pradze. 4,750 g; 4,700 g

⁷ Wszystkie monety siedmiokrajcarowe są przebitkami, posiadają ślady dwunastokrajcarówek bitych w roku 1795.

КЛАД МОНЕТ, ОТНОСЯЩИЙСЯ К НАЧАЛУ XIX ВЕКА, ИЗ ДЕРЕВНИ БРУС
ПОВЕТ ЕНДЖЕЮВ

Ирена Шмигель, жительница деревни Брус Енджеевского повета, передала 20 июня 1973 года Свентокшискому музею в Кельцах клад монет, который был найден за несколько дней до того на территории сада, принадлежащего жертвовательнице. Глубина нахождения монет в земле составляла около 0,5 метра, причём не найдены следы сосуда или какой либо иной упаковки, в которой могли быть они закопаны. Можно предложить, что монеты были упакованы в непрочный материал, который абсолютно распался, находясь в земле.

Клад состоит из 251 медной монеты и 11 серебряных. Всего клад состоит из 262 монет общим весом 1793 гр. после их расчистки. Самая старая монета относится к 1760 году, самые поздние к 1802 году. Монеты главным образом чеканены в австрийских монетных дворах, исключение составляет прусский грош, специально чеканенный для польских земель, отошедших к Пруссии.

Клад составляют:

— гроши 1774 года, чеканенные австрийским правительством во времена восстания Костюшки для австрийских войск, базировавшихся на польских землях (4 штуки). Монеты эти эмиттированы монетным двором и Шмёлнице,

— грош под названием Южной Пруссии 1797 года (1 штука), эмиттированный в годы 1796—1798 для польских земель, отошедших к Пруссии след монетными дворами: вроцлавским (знак В), кенигсбергским (Е), и берлинским (А),

— монета, чеканенная для венгерских территорий „полтура” 1765 года (1 штука), монетный двор в Кмемице,

— гроши чеканенные для чешских территорий 1760, 1761, 1782 (3 штуки),

— грош Семиградья (Трансильвания) 1764 год (1 штука).

Остальные монеты составляют обычную продукцию австрийских монетных дворов, как то:

— полукрейцеры 1781 года (3 штуки) чеканенные в Шмёлнице,

— крейцеры 1762, 1780, 1781, 1782, 1790 и 1800 (147 штук), монетные дворы в Вене, Праге, Шмёлнице,

— трехкрейцеровики 1800 года (64 штуки), чеканки Шмёлница, Праги, Кремница,

— шестикрейцеровики 1800 года (26 штук) монетные дворы Вены, Кремница, Шмёлница,

— семикрейцеровки серебряные 1802 года (11 штук), монетные дворы Вены, Праги, Кремница.

Поскольку в находке отсутствуют монеты, чеканенные после 1802 года, а состояние монет чеканки 1800 и 1802 годов не обнаруживает следов обращения, можно предположить, что клад был зарыт вскоре после 1802 года.

Клад составляет сумму около 582 крейцеров, что в польском пересчёте, принятом на территории Галиции, составляло 1164 гроша. Если за польский золотый давали 15 крейцеров, то есть 30 грошей, то ценность клада составляла 77 польских золотых и 9 грошей.

THE TREASURE OF COINS FROM THE BEGINNING OF THE 19TH CENTURY
FOUND AT THE VILLAGE BRUSS, THE JĘDRZEJÓW DISTRICT

On 20 June 1973 Mrs Irena Śmigiel, an inhabitant of the village Bruss, the Jędrzejów district bestowed a treasure of coins on the Świętokrzyskie Museum in Kielce that had been unearthed in the donor's garden a few days before.

The deposit was hidden in the earth to a depth of 0,5 m. No remains of a vessel or any other container have been uncovered. Thus, the coins are believed to have been wrapped in undurable material that vanished in the soil.

The treasure consists of 251 copper coins and 11 silver ones. As a whole the treasure contains 262 coins, their weight being 1793 g after cleaning. The oldest coin in the treasure dates back to 1760, whereas the newest one dating from 1802. The coins come for the most part from Austrian mints; as an exception is a Prussian grosz minted for the Prussian sector of partitioned Poland.

The treasure consists of:

- grosze from 1794 minted at the time of the Kościuszko Insurrection by the Austrian government for troops stationed in the Polish territories (4 pieces). These coins were emitted by the mint at Schmöllnitz.
- grosz (Southern Prussia) from 1797, (1 piece) emitted in the years 1796—1798 for the Prussian sector of partitioned Poland by the mints in Wrocław (sign B), Królewiec (E), and Berlin (A).
- "poltura" from 1765, a coin minted for the Hungarian territory at Kremnitz.
- grosze from the years 1760, 1761, and 1782 (3 pieces), minted for the Czech territories.
- grosz from 1764, Transylvania (1 piece).

The remaining coins are common production of Austrian mints:

- half-kreuzer from 1781 (3 pieces) minted at Schmöllnitz.
- one-kreuzer from 1762, 1780, 1781, 1782, 1790, and 1800 (147 pieces),
- three-kreuzer from 1800 (64 pieces) minted in Prague, Kremnitz, and Schmöllnitz,
- six-kreuzer from 1800 (26 pieces) minted in Vienna, Kremnitz, and Schmöllnitz,
- silver seven-kreuzer from 1802 (11 pieces) minted in Vienna, Prague, and Kremnitz.

As there are no coins minted after the year 1802 in the treasure and the state of the coins minted in the years 1800 and 1802 does not indicate their circulation, it may be assumed that the treasure was hidden in the earth soon after the year 1802.

The treasure values about 582 kreuzer; its exchange value in Galicja (Austria) was 1164 groszy. Since the rate of exchange was 15 kreuzer to 30 groszy, the value of the treasure amounted to 77 zlotys 9 groszy.